יכשל בו דאמר רבא בר מחסיא אמר רב חמא בר גוריא אמר רב [א] א)בשביל משקל שני סלעים מילת שהוסיף יעקב ליוסף משאר אחיו נתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים אמר רבי בנימין בר יפת רמז רמז לו שעתיד בן לצאת ממנו שיצא מלפני המלך בחמשה לבושי מלכות שנאמר [1]ומרדכי יצא בלבוש מלכות תכלת וגו' [2]ויפול על צוארי בנימין אחיו כמה צוארין הוו ליה לבנימין אמר רבי אלעזר בכה על שני מקדשים שעתידין להיות בחלקו של בנימין ועתידין ליחרב [2]ובנימין בכה על צואריו בכה על משכן שילה שעתיד להיות בחלקו של יוסף ועתיד ליחרב [3]והנה עיניכם רואות ועיני אחי בנימין אמר רבי אלעזר אמר להם כשם שאין בלבי על בנימין אחי שלא היה במכירתי כך אין בלבי עליכם [3]כי פי המדבר אליכם כפי כן לבי [4]ולאביו שלח כזאת עשרה חמורים נושאים מטוב מצרים מאי מטוב מצרים אמר ר' בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר שלח לו יין [ישן] שדעת זקנים נוחה הימנו [5]וילכו גם אחיו ויפלו לפניו אמר רבי בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר היינו דאמרי אינשי תעלא בעידניה סגיד ליה תעלא מאי בצירותיה מאחווה אלא אי איתמר הכי איתמר [6]וישתחו ישראל על ראש המטה אמר רבי בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר תעלא בעידניה סגיד ליה [7]וינחם אותם וידבר על לבם אמר רבי בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר מלמד שאמר להם דברים שמתקבלין על הלב ומה עשרה נרות לא יכלו לכבות נר אחד נר אחד היאך יכול לכבות עשרה נרות [8]ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר אמר רב יהודה אורה זו תורה וכן הוא אומר [9]כי נר מצוה ותורה אור שמחה זה יום טוב וכן הוא אומר [10]ושמחת בחגך °ששון זו מילה וכן הוא אומר [11]שש אנכי על אמרתך ויקר אלו תפלין וכן הוא אומר [12]וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך ב)ותניא רבי אליעזר הגדול אומר [ב]אלו תפלין שבראש [13]ואת פרשנדתא וגו' עשרת בני המן אמר רב אדא דמן יפו [ג]עשרת בני המן ועשרת צריך למימרינהו בנשימה אחת מאי טעמא כולהו בהדי הדדי נפקו נשמתייהו אמר רבי יוחנן [ד]ויו דויזתא צריך למימתחה בזקיפא ג)כמורדיא דלברות מאי טעמא כולהו בחד זקיפא אזדקיפו אמר רבי חנינא בר פפא דרש ר' שילא איש כפר תמרתא [ה]כל השירות כולן נכתבות אריח על גבי לבינה ולבינה על גבי אריח [ו]חוץ משירה זו ומלכי כנען שאריח על גבי אריח ולבינה על גבי לבינה מ"ט שלא תהא תקומה למפלתן [14]ויאמר המלך לאסתר המלכה בשושן הבירה הרגו היהודים אמר רבי אבהו מלמד שבא מלאך וסטרו על פיו [15]ובבאה לפני המלך אמר עם הספר אמר אמרה מיבעי ליה אמר רבי יוחנן אמרה לו יאמר בפה מה שכתוב בספר [16]דברי שלום ואמת אמר רבי תנחום ואמרי לה אמר רבי אסי מלמד ד)[ז]שצריכה שרטוט כאמיתה של תורה [17]ומאמר אסתר קיים מאמר אסתר אין [18]דברי הצומות לא אמר רבי יוחנן (א) דברי הצומות ומאמר אסתר קיים ה)(את ימי) הפורים האלה [19]כי מרדכי היהודי משנה למלך אחשורוש וגדול ליהודים ורצוי לרוב אחיו ולא לכל אחיו מלמד שפירשו ממנו מקצת סנהדרין אמר רב יוסף גדול ת"ת יותר מהצלת נפשות דמעיקרא חשיב ליה למרדכי בתר ד' ולבסוף בתר חמשה מעיקרא כתיב [20]אשר באו עם זרובבל ישוע נחמיה שריה רעליה מרדכי בלשן ולבסוף כתיב [21]הבאים עם זרובבל ישוע נחמיה עזריה רעמיה נחמני מרדכי בלשן אמר רב ואיתימא רב שמואל בר מרתא גדול תלמוד תורה יותר מבנין בית המקדש שכל זמן שברוך בן נריה קיים לא הניחו עזרא ועלה אמר רבה אמר רב יצחק בר שמואל בר מרתא [ח]גדול תלמוד תורה יותר מכבוד אב ואם שכל אותן שנים שהיה יעקב אבינו בבית עבר לא נענש דאמר מר למה

יכשל בו גרסי'. ולא גרסי' זרעו: **כמה צוארין היו לו לבנימין** לא גרסינן. שכן דרך המקרא לכתוב צוארי לשון רבים על חלקת צואריו (בראשית כז) בכה על צואריו ו): **שיגר לו יין.** לפי שדעת זקנים נוחה הימנו זה הדבר הטוב לו מן הכל: **תעלא.** שועל: **בעידניה.** אם תראה שעתו מצלחת: **תעלא.** קרי ליה יוסף לפני אחיו מאי בצירותיה מאחווה: **אורה זו תורה.** שגזר עליהן המן שלא יעסקו בתורה: **זהו יום טוב.** קיימו עליהם ימים טובים: **זו מילה.** ועל כל אלה גזר: **אמרתך.** זו מילה שניתנה במאמר ולא בדיבור ויאמר ה' אל אברהם ואתה את בריתי תשמור (בראשית יז). ומצינו ז) שדוד שמח עליה שנאמר למנצח על השמינית (תהלים ו) כשהיה בבית המרחץ וראה עצמו בלא תורה ובלא מצות כיון ח) שנסתכל במילה שמח: **עשרת בני המן ועשרת.** הזכרת שמותן ותיבה הסמוכה אחריהן. כלומר (ב) נשמתן נפלו כאחד: **זקיפא.** פורק"א בלע"ז. ט) בגד אחד זה למטה מזה: **אריח.** הוא הכתב: **לבינה.** הוא חלק שהוא כפליים מן הכתב. והאריח חצי לבינה: **שלא תהא להם תקומה.** שלא יהא להם מקום להרחיב לעדיו תחתיו: **מלמד שבא מלאך כו'.** שהרי התחיל לדבר בלשון כעס וסופו אמר מה שאלתך: הכי גרסינן **אמר רב נחמן יאמר בפה מה שנכתב בספרים.** ולא גרסינן אמרה לו. והכי פירושה סדר המקראות כך הוא וקיבל היהודים את אשר החלו לעשות כי המן בן המדתא האגגי וגו' ובבואה לפני המלך אמר עם הספר וגו' ומרדכי כתב אליהם שיעשו פורים כי המן ביקש לאבדם ומה שבאת אסתר לפני המלך [להתחנן לו] כל זה יאמר שנה בשנה: **עם הספר.** שתהא מגילה כתובה לפניהם בשעת קריאה: **כאמיתה של תורה.** ° כספר תורה עצמו. שרטוט הלכה למשה מסיני: **דברי הצומות וזעקתם ומאמר אסתר.** כך סמוכים המקראות: **שפירשו ממנו.** לפי שבטל מדברי תורה ונכנס לשררה: **מעיקרא.** בימי כורש כשעלה (עם) זרובבל מן הגולה ומרדכי עמו י) ונמנו בספר עזרא כ"ד שנה היה בין מנין למנין בימי כורש לדריוש האחרון ולפי שנעשה מרדכי שר בינתים ירד מחשיבותו אצל חכמים: **שכל זמן שברוך בן נריה קיים לא הניחו עזרא ועלה.** שיש לך לתמוה למה לא עלה עזרא עם זרובבל בימי כורש עד השנה השביעית לדריוש האחרון לאחר שנבנה הבית כמו שכתוב בעזרא ויבא ירושלים בחדש החמישי היא שנת השביעית למלך וגו' (עזרא ז). ובמדרש שהיה לומד תורה מפי ברוך בן נריה בבבל וברוך לא עלה מבבל ומת שם בתוך השנים הללו. ודאמרן לעיל כ) ברוך נתנבא בשנת שתים לדריוש בבבל היה מתנבא ושולח ספרים לירושלים: **יעקב למד תורה** י"ד שנה בבית עבר כשפירש מאביו ללכת לחרן ולא נענש עליהן על כיבוד אביו ובשאר כל השנים שנשתהה בבית לבן ובדרך נענש כדמפרש ואזיל: למה

צריך לאומרן בנשימה אחת. נראה דהיינו לכתחילה אבל בדיעבד יצא:

אמרה מיבעי ליה. דמשמע דהכי קאמר ובבואה לפני המלך אמרה לו מלבד הספר (ג) שעמו לעשות ולשלוח בכל המדינות אמרה לו עוד ישוב ל) מחשבתו הרעה דכיון דקאמר בבואה אמר משמע שיש לנו לומר מה שאמרה:

הדרן עלך מגילה נקראת

עין משפט נר מצוה

א [מיי' פ"ו מהלכות נחלות הלכה יג טור ח"מ סימן רפב]:

עב ב טור א"ח סי' כה:

עג ג מיי' פ"ב מהל' מגילה הלכה יב סמג עשין ד טוש"ע א"ח סי' תרצ סעיף טו:

עד ד טוש"ע שם סימן תרצא סעיף ד:

עה ה מיי' פ"ז מהל' ס"ת הל' י ופ"ח שם הלכה ד סמג עשין כה טוש"ע י"ד סי' ערה סעיף ג ד:

עו ו ז [מיי' פ"ב מהלכות מגילה הלכה ט] טוש"ע א"ח סי' תרצא סעיף [א] ג:

ח [מיי' פ"ו מהלכות ממרים הלכה יג טוש"ע י"ד סימן רמ סעיף יג]:

◆

תורה אור השלם

1. וּמָרְדֳּכַי יָצָא מִלִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ בִּלְבוּשׁ מַלְכוּת תְּכֵלֶת וָחוּר וַעֲטֶרֶת זָהָב גְּדוֹלָה וְתַכְרִיךְ בּוּץ וְאַרְגָּמָן וְהָעִיר שׁוּשָׁן צָהֲלָה וְשָׂמֵחָה: אסתר ח טו

2. וַיִּפֹּל עַל צַוְּארֵי בִנְיָמִן אָחִיו וַיֵּבְךְּ וּבִנְיָמִן בָּכָה עַל צַוָּארָיו: בראשית מה יד

3. וְהִנֵּה עֵינֵיכֶם רֹאוֹת וְעֵינֵי אָחִי בִנְיָמִין כִּי פִי הַמְדַבֵּר אֲלֵיכֶם: בראשית מה יב

4. וּלְאָבִיו שָׁלַח כְּזֹאת עֲשָׂרָה חֲמֹרִים נֹשְׂאִים מִטּוּב מִצְרָיִם וְעֶשֶׂר אֲתֹנֹת נֹשְׂאֹת בָּר וָלֶחֶם וּמָזוֹן לְאָבִיו לַדָּרֶךְ: בראשית מה כג

5. וַיֵּלְכוּ גַּם אֶחָיו וַיִּפְּלוּ לְפָנָיו וַיֹּאמְרוּ הִנֶּנּוּ לְךָ לַעֲבָדִים: בראשית נ יח

6. וַיֹּאמֶר הִשָּׁבְעָה לִי וַיִּשָּׁבַע לוֹ וַיִּשְׁתַּחוּ יִשְׂרָאֵל עַל רֹאשׁ הַמִּטָּה: בראשית מז לא

7. וְעַתָּה אַל תִּירָאוּ אָנֹכִי אֲכַלְכֵּל אֶתְכֶם וְאֶת טַפְּכֶם וַיְנַחֵם אוֹתָם וַיְדַבֵּר עַל לִבָּם: בראשית נ כא

8. לַיְּהוּדִים הָיְתָה אוֹרָה וְשִׂמְחָה וְשָׂשֹׂן וִיקָר: אסתר ח טז

9. כִּי נֵר מִצְוָה וְתוֹרָה אוֹר וְדֶרֶךְ חַיִּים תּוֹכְחוֹת מוּסָר: משלי ו כג

10. וְשָׂמַחְתָּ בְּחַגֶּךָ אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ וְעַבְדְּךָ וַאֲמָתֶךָ וְהַלֵּוִי וְהַגֵּר וְהַיָּתוֹם וְהָאַלְמָנָה אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ: דברים טז יד

11. שָׂשׂ אָנֹכִי עַל אִמְרָתֶךָ כְּמוֹצֵא שָׁלָל רָב: תהלים קיט קסב

12. וְרָאוּ כָּל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם יְיָ נִקְרָא עָלֶיךָ וְיָרְאוּ מִמֶּךָּ: דברים כח י

13. וְאֵת פַּרְשַׁנְדָּתָא וְאֵת דַּלְפוֹן וְאֵת אַסְפָּתָא: וְאֵת פּוֹרָתָא וְאֵת אֲדַלְיָא וְאֵת אֲרִידָתָא: וְאֵת פַּרְמַשְׁתָּא וְאֵת אֲרִיסַי וְאֵת אֲרִדַי וְאֵת וַיְזָתָא: עֲשֶׂרֶת בְּנֵי הָמָן בֶּן הַמְּדָתָא צֹרֵר הַיְּהוּדִים הָרָגוּ וּבַבִּזָּה לֹא שָׁלְחוּ אֶת יָדָם: אסתר ט ז-י

14. וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְאֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה הָרְגוּ הַיְּהוּדִים וְאַבֵּד חֲמֵשׁ מֵאוֹת אִישׁ וְאֵת עֲשֶׂרֶת בְּנֵי הָמָן בִּשְׁאָר מְדִינוֹת הַמֶּלֶךְ מֶה עָשׂוּ וּמַה שְּׁאֵלָתֵךְ וְיִנָּתֵן לָךְ וּמַה בַּקָּשָׁתֵךְ עוֹד וְתֵעָשׂ: אסתר ט יב

15. וּבְבֹאָהּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ אָמַר עִם הַסֵּפֶר יָשׁוּב מַחֲשַׁבְתּוֹ הָרָעָה אֲשֶׁר חָשַׁב עַל הַיְּהוּדִים עַל רֹאשׁוֹ וְתָלוּ אֹתוֹ וְאֶת בָּנָיו עַל הָעֵץ: אסתר ט כה

16. וַיִּשְׁלַח סְפָרִים אֶל כָּל הַיְּהוּדִים אֶל שֶׁבַע וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה מַלְכוּת אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ דִּבְרֵי שָׁלוֹם וֶאֱמֶת: אסתר ט ל

17. וּמַאֲמַר אֶסְתֵּר קִיַּם דִּבְרֵי הַפֻּרִים הָאֵלֶּה וְנִכְתָּב בַּסֵּפֶר: אסתר ט לב

18. לְקַיֵּם אֶת יְמֵי הַפֻּרִים הָאֵלֶּה בִּזְמַנֵּיהֶם כַּאֲשֶׁר קִיַּם עֲלֵיהֶם מָרְדֳּכַי הַיְּהוּדִי וְאֶסְתֵּר הַמַּלְכָּה וְכַאֲשֶׁר קִיְּמוּ עַל נַפְשָׁם וְעַל זַרְעָם דִּבְרֵי הַצֹּמוֹת וְזַעֲקָתָם: אסתר ט לא

19. כִּי מָרְדֳּכַי הַיְּהוּדִי מִשְׁנֶה לַמֶּלֶךְ אֲחַשְׁוֵרוֹשׁ וְגָדוֹל לַיְּהוּדִים וְרָצוּי לְרֹב אֶחָיו דֹּרֵשׁ טוֹב לְעַמּוֹ וְדֹבֵר שָׁלוֹם לְכָל זַרְעוֹ: אסתר י ג

20. אֲשֶׁר בָּאוּ עִם זְרֻבָּבֶל יֵשׁוּעַ נְחֶמְיָה שְׂרָיָה רְעֵלָיָה מָרְדֳּכַי בִּלְשָׁן מִסְפָּר בִּגְוַי רְחוּם בַּעֲנָה מִסְפַּר אַנְשֵׁי עַם יִשְׂרָאֵל: עזרא ב ב

21. הַבָּאִים עִם זְרֻבָּבֶל יֵשׁוּעַ נְחֶמְיָה עֲזַרְיָה רַעַמְיָה נַחֲמָנִי מָרְדֳּכַי בִּלְשָׁן מִסְפֶּרֶת בִּגְוַי נְחוּם בַּעֲנָה מִסְפַּר אַנְשֵׁי עַם יִשְׂרָאֵל: נחמיה ז ז

מסורת הש"ס

א) שבת י: ע"ש, ב) [ברכות ו. נז. סוטה יז. חולין פט. מנחות לה:], ג) [עי' ב"מ פז. בפי' רש"י שם], ד) [עי' תוס' גיטין ו: ד"ה אר"י ותוס' סוטה יז: ד"ה כתבה ותוס' מנחות לב: ד"ה הא], ה) [צ"ל דברי], ו) [בראשית מה], ז) [מנחות מג:], ח) [צ"ל שמזכר], ט) צ"ל בעץ, י) ונמנו בספר עזרא ומנוהו לאחר ד' אנשים ולבסוף כשנמנו מנין שני לאחר שנבנה הבית בספר עזרא כ"ד שנה בין מנין ראשון למנין שני ימי כורש אחשורוש וז' שנים של דריוש האחרון, כ) [דף טו.], ל) [ישוב מחשבתו הרעה ומשני יאמר בפה דכיון דקאמר כו' כצ"ל וכן הגיה הרמ"א בגמ' שלו],

◆

גליון הש"ס

גמ' ששון זו מילה. עיין שבת דף קל ע"א ברש"י ד"ה שש: רש"י ד"ה באמיתה. כס"ת עצמו. עי' מנחות דף לב ע"ב תד"ה הא מורידן:

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר ר' יוחנן הכי קאמר דברי הצומות: (ב) רש"י ד"ה עשרת וכו' כלומר עשרתם נפלו כאחד: (ג) תוס' ד"ה אמרה וכו' מלבד הספר שאמר לעשות:

◆

לעזי רש"י

פורק"א. קלשון.

◆

מוסף רש"י

משקל שני סלעים מילת. לאו דוקא נקט, בתלמידי רבינו יצחק הלוי מצאתי כתונת פסים סביב פס ידו נתן מילת ולא כל הכתונת (שבת י:). **אלו תפילין שבראש.** אות הן לכל כי שם ה' נקרא עליך (חולין פט.) שכתוב בהם רוב השם שי"ן ודל"ת (מנחות לה:). **כמורדיא דלברות.** לברות שם הנהר, מורדיא עץ שרב החובל מנהיג בו הספינה לרחקה מן האבנים ומן המכשולים ובלע"ז גודירניי"ל (ב"מ פז.). **שפירשו ממנו מקצת סנהדרין.** לפי שנעשה קרוב למלכות והיה בטל מתלמודו (אסתר י ג).

הדרן עלך מגילה נקראת

◆

רבינו חננאל

וילכו גם אחיו וגו', היינו דאמרי אינשי תעלה בזימנא סגיד ליה. אלו כולן פשוטות הן. א) **ליהודים היתה אורה ושמחה וגו'.** אמר ר' יהודה אורה זו תורה שנאמר כי נר מצוה ותורה אור. שמחה זה יום [טוב] שנאמר ושמחת בחגך. וששון זו מילה, שנאמר שש אנכי על אמרתך. ויקר אלו תפילין שבראש, שנאמר וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך, ותניא ר' אליעזר אומר אלו תפילין שבראש. **עשרת בני המן** צריך למימרינהו בנשימה אחת, הקורא את המגילה. מאי טעמא, כולהו כי הדדי נפקי נשמתייהו. **ו' דויזתא** צריך למימתחיה, דכולהו בחד זקיפא איזדקיפו. **כל השירות** נכתבות אריח על גבי לבינה ולבינה על גבי אריח, אבל עשרת בני המן ומלכי כנען נכתבין אריח על גבי אריח ולבינה על גבי לבינה. מאי טעמא, אמר ר' אבהו כדי שלא תהא תקומה למפלתן של רשעים. **[אמר ר' יוחנן]** דברי הצומות וזעקתם, ומאמר אסתר, קיים דברי הפורים. **אמר רב יוסף** גדול תלמוד תורה יותר מהצלת נפשות, ממרדכי, דמעיקרא קא חשיב ליה בתר ארבעה ובסוף חשיב ליה בתר חמשה. שנאמר אשר באו עם זרובבל ישוע נחמיה [שריה רעליה מרדכי] וגו'. ובסוף כתיב הבאים עם זרובבל ישוע נחמיה עזריה רעמיה נחמני מרדכי בלשן. **למה** נקרא שמו בלשן, שיודע ע' לשונות. **ורצוי לרב אחיו** מלמד שפירשו ממנו מקצת סנהדרין. **דברי שלום ואמת,** מלמד שצריכה שירטוט כאמיתה של תורה. ב) **אמ'רו משמיה דרב גידל** [גדול] תלמוד תורה מבניין בית המקדש, שכל זמן שהיה ברוך בן נריה קיים לא הניחו עזרא ועלה. **ועוד א'מרו משמו** גדול תלמוד תורה מכיבוד אב ואם, שכל השנים שהיה יעקב בבית עבר למד תורה ולא נענש עליהן. **מנא הני מילי** אמר ר' יוחנן

א) דיבור זה מופיע בכה"י לעיל י' ע"ב לפני ד"ה אחשורוש. ב) אולי צ"ל אמר רב שמואל בר מרתא משמיה דרב.